
Mira Krajnc Ivič, Vesna Mikolič

Nekatere lastnosti nasilnega govora in jezikovnopolitične usmeritve za nenasilno komunikacijo

objavljeno v:

Hotimir Tivadar (ur.): *Slovenski javni govor in jezikovno-kulturna (samo)zavest. Obdobja 38*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2019.

<https://centerslo.si/simpozij-obdobja/zborniki/obdobja-38/>

© Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, 2019.

NEKATERE LASTNOSTI NASILNEGA GOVORA IN JEZIKOVNOLITIKNE USMERITVE ZA NENASILNO KOMUNIKACIJO

Mira Krajnc Ivič

Filozofska fakulteta, Maribor
mira.krajnc@um.si

Vesna Mikolič

Znanstveno-raziskovalno središče Koper, Koper in Università degli studi di Trieste, Trst
vesna.mikolic@zrs-kp.si

DOI:10.4312/Obdobja.38.345-352

V raziskavi smo v okviru medijskega diskurza opazovali jezikovne in pragmatične lastnosti nasilnih in nenasilnih komunikacijskih vzorcev. Pri jezikovni analizi je poudarek na modifikaciji intenzitete ali moči jezika, z vidika pragmatike pa nas je zanimal predvsem perlokucijski učinek, kot ga prepozna naslovnik. Na tej osnovi predlagamo nekatere jezikovnodidaktične smernice za družbeno ozaveščanje glede učinkovite in nenasilne komunikacije.

intenziteta jezika, perlokucijski učinek, sovražni govor, nasilni govor, nenasilna komunikacija

In our research, in the framework of media discourse, we observed the linguistic and pragmatic characteristics of violent and non-violent communication patterns. In language analysis, the emphasis is on modifying the intensity or power of language, and from the aspect of pragmatics, we were particularly interested in the perlocutionary effect as recognized by the addressee. On this basis we propose some language didactics guidelines for social awareness about effective and nonviolent communication.

language intensity, perlocutionary effect, hate speech, violent speech, nonviolent communication

1 Uvod

V prispevku¹ odpiramo vprašanje razmerja med različnimi oblikami nasilja v komunikaciji. Ločevati je namreč treba med različnimi zakonsko utemeljenimi in reguliranimi dejanji nasilja v komunikaciji, kot so dejanja zoper čast in dobro ime in sovražni govor, ob tem pa moramo biti pozorni tudi na neprimerno, nasilno komunikacijo, ki ni nujno nezakonita ali neustavna, pa vendar lahko hitro vodi do

1 Prispevek je nastal v okviru Raziskovalnega programa št. P5-0409 (Razsežnosti slovenstva med lokalnim in globalnim v začetku tretjega tisočletja – vodja programa prof. dr. Vesna Mikolič), ki ga sofinancira ARRS. Prispevek je nastal v okviru Raziskovalnega programa št. P6-0156 (Slovensko jezikoslovje, književnost in poučevanje slovenščine – vodja programa prof. dr. Marko Jesenšek), ki ga sofinancira ARRS.

nezakonitega verbalnega in tudi fizičnega nasilja. Tako bomo v prispevku opazovali različne elemente nasilnega govora, na koncu pa na tej osnovi izpeljali nekaj smernic za razvijanje zmožnosti nenasilne komunikacije.

2 Teoretični del

Svet Evrope je natančno opredelil sovražni govor kot vsako širjenje, spodbujanje ali opravičevanje sovraštva, ki temelji na »nestrpnosti, agresivnem nacionalizmu ali etnocentrizmu, diskriminaciji in sovražnosti proti manjšinam, migrantom ali osebam z migrantskim ozadjem«, a kot ugotavljajo Motl in Bajt (2016) in Vežjak (2017), sovražni govor z vidika slovenskega kazenskega prava ni niti opredeljen kot kaznivo dejanje oz. kazensko pravo tega termina sploh ne uporablja.

Ker problem razširjenosti, sprejetosti in še vedno redke sankcioniranosti sovražnega govora v Sloveniji tako ostaja nerazrešen, se tudi večina slovenskih znanstvenih raziskav ukvarja s pravnim vidikom sovražnega govora (Motl, Bajt 2016), pri čemer je poudarek na razmisleku o omejevanju in kazenskem preganjanju sovražnega govora predvsem v odnosu do vprašanja svobode govora, ki je odločilna demokratična ali ustavna pravica in vrednota.

Prav tako je izogibanje resnim spremembam o nekaznovanosti glede sovražnega govora lahko posledica dejstva, da družba jeziku ne pripisuje moči, ki jo ima, namreč ustvarjanja svetov, realnosti. Tako se zanemarja dolgoročno kreiranje družbene realnosti prek govornih praks. Te namreč, čeprav ne pozivajo k nasilju, proizvajajo »okolje« oz. besedišče, ki kasneje to nasilje legitimira (Jalušič 2017). Podobno je ugotavljal Klemperer (2014), ki je analiziral »govorico tretjega rajha«, tj. govorico v času nacistične Nemčije. Ta je bila sprva govornica manjše skupine, postopoma pa se je vsilila v vsakdanji govor in tako postala dominantni jezik večine. Na tak način postane sovražni govor tako kot vsa dejanja nasilja »uporaba moči, da bi si podredili druge« (Leskošek 2005: 92).

Razmerja moči pa se v prevladujočem diskurzu ne kažejo vedno kot eksplicitno sovražna, ampak dobijo forme evfemizmov in objektivnih resnic. Nasilnost besed tako ne izhaja iz njihovega danega pomena, temveč iz konteksta, zgodovine pomenov in pozicij moči, ki jih slednje reproducirajo (Butler 1997). Tak govor reproducira neenakovredne družbene odnose in tako posledično ustvarja nasilje. V tem primeru govorimo o diskriminaciji, ki jo Vežjak (2015: 55) razume kot »privzeto prepričanje in ravnanje v skladu s sprejetimi vrednostnimi opredelitvami, zaradi katerih posameznik ali skupina ljudi ravna tako, da drugega posameznika ali skupino obravnava kot različno in ji pri tem povzroča psihološko, materialno, fizično ali kakšno drugo škodo.«

Prav tako je pri diskriminaciji zelo tanka meja med ironijo in humorjem na eni strani in nasilnostjo v komuniciranju na drugi. Attardo besedilo opredeli kot humorno, če je njegov perlokucijski učinek, da ga naslovnik dojame in interpretira kot humorno. Tudi moč ironije je v tem, da je čustvena dinamika sprejemljiva za oba, tvorca in naslovnika, smisel izrečenega se ne spremeni. Prav to humor in ironijo bistveno razlikuje od nasilja v govoru. Ko govorimo o nasilnosti v komuniciranju, je namreč

tvorčev pričakovan in želen perlokucijski učinek, da naslovnik besedilo dojame in interpretira kot dejanje napada nanj ali njegovo skupino. Pri dejanjih napada ali dejanjih izvajanja nasilja je možno celo, da tvorec te namere nima in da jo prepozna ter občuti le naslovnik (Attardo 2001: 33, 111). S tem pa je porušeno sodelovalno načelo in eksplicitno kršeno vljudnostno načelo, saj tvorec praviloma hote ne ohranja niti svoje niti naslovnikove javne pozitivne (samo)podobe oz. integritete.

Zaradi zgoraj navedenih razlogov se pri raziskavi odmikamo od pravne definicije sovražnega govora in se osredotočamo na preučevanje komunikacije, ki proizvaja vzorce družbene dominacije v javnem govoru. Dosedanje analize so pokazale, da so sredstva govorne pozicioniranja v različnih debatah tudi izrazi moči ali intenzitete jezika in da je torej verbalno nasilje povezano tudi z modifikacijo moči ali intenzitete jezika (Greenberg 1976). Tako lahko previsoka stopnja intenzitete jezika deluje agresivno v odnosu do sogovorca, po drugi strani pa obstajajo nenasilni komunikacijski vzorci, ki omogočajo relativizacijo nekaterih argumentov in puščajo prostor naslovniku, da se odzove.

Osnovno definicijo intenzitete jezika je ameriški jezikoslovec John Waite Bowers podal že leta 1963, in sicer mu je pomenila zmožnost jezika, da zaznamuje stopnjo, po kateri se tvorčev odnos do zunajjezikovne dejanskosti razlikuje od nevtralnega odnosa. Gre za kompleksen jezikovni pojav, ki ga je treba opazovati na vseh jezikovnih ravneh od fonologije, morfologije, sintakse do semantike in pragmatike, ki vključuje tudi celotno jezikovno zvrstnost (Mikolič 2005, 2007, 2018).

3 Vir in metoda

V analizi smo uporabili štiri vire, in sicer besedila treh različnih besedilnih vrst, ustnih in pisnih, v okviru diskurza tradicionalnih in novih medijev: dve kolumni, ena v blogu *Fokuspokus.si*, druga v tiskanem dnevniku *Večer*, posneta izjava, objavljena na YouTube, in pogovorna oddaja TV Slovenija. Vsa besedila obravnavajo aktualne družbene politike, in sicer se kolumna Vesne V. Godine (V1) posveča stanju družbe, ki tolerira pomanjkanje empatije, kolumna Marka Crnkoviča (V2) primerja tradicionalne in nove medije prav z vidika nasilne komunikacije, izjava Andreja Šiška (V3) se nanaša na migrante in azilni dom, v pogovorni TV-oddaji *Tarča* (V4) pa so razpravljali o reformah in sprejetju proračuna sedanje Šarčeve vlade.

V raziskavo smo zajeli tiste besedilne zvrsti, v katerih je več možnosti pojavljanja nasilne komunikacije, ne nujno tudi primerov, ki bi bili s kazenskoopravnega vidika prepoznani kot primeri sovražnega govora. So pa med pisci in govorniki tudi avtorji, ki so v javnosti poznani po svoji polemčnosti.

Temeljna metoda je analiza diskurza, ki temelji na jezikovni analizi primera. Ta ostaja le analiza štirih obravnavanih primerov medijskega diskurza in (še) ne gre za posplošitev. Pri tvorbi bolj ali manj nasilnih komunikacijskih dejanj tvorec razpolaga z vsemi jezikovnimi fenomeni in pojavi, ki spremljajo jezikovno komunikacijo (multimodalnost), zato smo prvine nasilne komunikacije izpostavili s pomočjo analize na vseh jezikovnih ravneh, na ravni neverbalne komunikacije in diskurzivni ravni, kjer se odraža perlokucijski učinek vseh uporabljenih jezikovnih sredstev.

4 Analiza

4.1 Leksikalna raven

Za opravljanje dejanj, ki jih lahko razumemo kot nasilna, ima tvorec na leksikalni ravni na voljo vse besede, ne le tiste, ki jih SSKJ označi s kvalifikatorji slabšalno, vulgarno ali nizko, kakršni so v analiziranih besedilih *svojat*, (*popolnoma*) *neizobražena drhal*, *plačanci*, *bedastoče*, *tendenciozno novinarstvo*, *gnila*, *degenerirana in pijana bruseljska birokracija* kot reference za naslovnika, kateremu tvorec pripiše stereotipno lastnost, ki je v teh primerih lahko del predsodkovnega mišljenja. Na stereotipno posplošitev kaže tudi uporaba skupnih edninskih samostalnikov *svojat*, *drhal*, *novinarstvo*, *birokracija* v pomenu množice naslovnikov oz. skupine.

Tvorec pa lahko stereotipno lastnost, zaradi katere čuti nenaklonjenost do naslovnika, izpostavi tudi z leksemi, ki v izhodišču nezaznamovano poimenujejo vršilca dejanja ali nosilca lastnosti, npr. *lažnivec*, *goljuf*, *politik*, *novinar*, *mladi zdravnik*, *migrant*, *invalid*, *izsiljevanje*. V besedilu pa s temi leksikalnimi enotami tvorec referira na konkretnega naslovnika ali ga nagovarja skladno z lastnim (čustvenim) odnosom do njega in mu tako pripiše lastnosti, ki ga degradirajo: »Pa vi, novinarji, ste problem. Ki se obnašate tak, kot se obnašate. Ker ste plačanci, delate za tuje interese« (V3); »A to ni edina neumnost, ki so jo izlegli mladi zdravniki« (V1). Z vidika intenzitete jezika sprva nevtralni leksemi pridobijo na moči in postanejo čustveno zaznamovani tudi v kombinaciji z drugimi ekspresivnimi besedami, kot so v zgornjih primerih *plačanci*, *neumnost*, *so izlegli*, in s stavčnim poudarkom, ki je v prvem primeru posledica nagovora (*vi, novinarji*), v drugem pa je z vidika tematsko-rematske strukture sintagma *mladi zdravniki* postavljena v jedro povedi.²

Meja med ironijo, pokroviteljsko naklonjenostjo in nasilnim komunikacijskim dejanjem je pogosto tanka: »Res pametno! Vredno domnevno visoke inteligence mladih zdravnikov! [...] Mladci so očitno sklenili [...]« (V1); »Načeloma se na televiziji ne govori grdo. Niti preveč direktno. Televizija – vsaj nacionalna, vsaj v Sloveniji – je med zadnjimi utrdkami dostojnega, vpljudnega javnega govora. To je treba spoštovati.« (V2). Težko bi trdili, da navedeni primeri to mejo prestopijo in da bi jih lahko dojeli ter interpretirali kot primere nasilnih komunikacijskih dejanj. Možno pa je, da člani skupine, ki predstavlja predmet (na)govora, sčasoma postanejo bolj občutljivi na nenehne pripombe o skupini, ki ji pripadajo, in začnejo tudi tak govor doživljati kot nasilen.

4.2 Slovnična raven

Tvorčeve misli in občutenja oz. čustva naj bi bila v medijskem govoru izražena kar se da jasno. Tako lahko opazimo preproste skladenjske strukture, npr. enostavčne povedi: »Oni se bojijo nas. Problem je v vladi«; »Vlada je problem. Kaj si ti? Kdo si ti?« (V3), vezalno priredje: »Novinarka si in delaš za to bando.« (V3) ali podredje z glavnim stavkom in enim odvisnikom: »Mi smo tukaj zato, da zadeve spremenimo.« (V4). V takšnih povedih so pogosto izražene gole trditve, brez stopnjevanja intenzitete navzgor ali

2 Tu se leksikalna sredstva prepletajo s skladenjskimi postopki.

navzdol, torej brez jačiteljev ali šibiteljev. A prav gole trditve imajo z vidika intenzitete jezika lahko največjo moč, saj kažejo, da ne potrebujejo dodatnega jačanja pomena oz. učinka. Če je trditev argumentirana, je taka moč upravičena. Drugače pa je, ko je takšna oblika uporabljena samo zaradi večjega perlokucijskega učinka, argumentacija pa ne temelji na dejstvih ali logični dedukciji; tedaj lahko deluje nasilno v odnosu do naslovnika.

Vsekakor pa v besedilih tvorci želijo pogosto utemeljiti svoje stališče, mnenje ali razloge za odklonilen odnos do drugih, zato so prisotne skladijske zgradbe, ki izražajo tovrstna vzročno-posledična ali pogojna razmerja (»Ja, mahal vam bom, ker vam lahko.« (V3); »V kolikor se je to zgodilo, je zaskrbljujoče« (V4)). Z utemeljevanjem, in sicer čustveno-prepričevalnim, tvorec vsaj navidezno ohranja svojo integriteto in integriteto skupine, ki ji pripada. To se kaže tudi v vezniških oz. konektorskih sredstvih. Z veznikom *in* našteva dejavnike in dejstva, ki podkrepijo tezo, z vezniki *saj, ker, da* in *zato* na osnovi navedenih dejavnikov izpelje svoje sklepe ter tako prikazuje pravilnost in upravičenost svojega razmišljanja. Intenziteta in s tem učinek sta še večja, če je prisotno mnogovezje: »In, gospodje, to vojno bote vi naredili in vi bote krivi in vi bote nosli posledice za njo.« (V3)

Pogostost in prisotnost večstavčnih in zapletenih povedi je deloma odvisna od prenosnika, bodisi ko gre za vrinjene stavke z diskurznimi označevalci ali nedokončane stavčne vzorce, ki so značilni za govorjena besedila, bodisi da gre za kompleksnejšo argumentacijo in s tem tudi za zapletenejšo skladijsko strukturo v pisnem besedilu. Takšni stavčni vzorci pa so lahko tudi sredstvo načrtnega višanja ali nižanja intenzitete jezika oz. perlokucijskega učinka sporočila tako v ustnih kot pisnih besedilih. Tako tvorec lahko učinek svojega sporočila stopnjuje z nedokončanimi skladijskimi strukturami, kot so zamolk: »Glej, buu, buuu« (pred obrazom soudeleženca govorec nenehno maha z rokami) (V3)³ in z elipso: »Zadnja sled moralnosti je odstranjena. Profesionalne etike pa tudi.« (V1). Kot skladijske modifikacije besedilnega vezanja, ki imajo vlogo jačiteljev, lahko razumemo tudi naštevanje, ponavljanje istih besed oz. besednih zvez, paralelizme: »ni naredila nobenega napredka na področju pokojnin, nobenega napredka na področju zdravstva in nobenega napredka na področju dolgotrajne oskrbe« (V4); »enakega mnenja je tudi Evropski svet, enakega mnenja je tudi Fiskalni svet« (V4); »Mešajo ljudi, načrtno ustvarjajo multikulturno društvo, načrtno ustvarjajo kaos, brezoblično družbo, brez narodne zavednosti, brez da sploh ne vejo ti ljudje, od kod so, kaj so« (V3) in izpostavljene stavčne člene ali navidezno samostojne stavke in pastavke: »To nas ne sme čuditi. Iz več razlogov. Prvič, imajo se po kom zgledovati. Po Fidesu, seveda.« (V1)

4.3 Izrazna raven in raven neverbalnih sredstev

Ob upoštevanju multimodalnosti pri tvorjenju ustnih in pisnih besedil lahko izrazno raven in raven nejezikovnih sredstev povežemo. Upravičenost te odločitve potrjujeta obe govorjeni besedili, saj govorci povišan ton glasu in s tem specifično intonacijo

3 To je hkrati tudi primer neverbalnih sredstev, ki soustvarjajo želeni učinek ubesedenega.

pri lastnem govoru ali govoru sogovornikov pogosto pospremiijo z neverbalno komunikacijo.

Tako Andrej Šiško svojo izjavo: »Pri nas v Mariboru nobenga več ne bo, nobenga več ne bomo sem sprejeli. Še ti, ki so tu, bodo od tukaj šli. To vam naj bo jasno.« (V3) izgovarja z jasnim, čistim glasom, s pogledom, usmerjenim naravnost v kamero ter odločnim, neomajnim izrazom na obrazu, za dodatno podkrepitev izjave pa še žuga z iztegnjenim kazalcem desne roke.

Nasprotno v oddaji *Tarča* izjave predstavnikov vladnih strank, ki večinoma poskušajo dokaj umirjeno argumentirati svoje odgovore glede vladnih reform in sprejetja proračuna, pogosto spremljajo ironični in/ali pokroviteljski nasmehi predstavnikov opozicije. Pri tem prednjači Zmago Jelinčič, ki se tudi izraža najglasneje in z največ jačitelji na vseh ravneh, pri njem lahko iščemo tudi prvine sovražnega govora, o čemer lahko razpravljamo na diskurzivni ravni, ko opazujemo posameznikov diskurz v celoti.

4.4 Diskurzivna raven

Šele ko vsa jezikovna in nejezikovna sredstva opazujemo na diskurzivni ravni, lahko natančneje ugotavljamo tako namen kot učinek govornega dejanja in s tem tudi funkcijo posameznih jezikovnih sredstev. Tako lahko tudi jačitelji ali šibitelji jezikovnih sredstev na posameznih ravneh jezika vplivajo na intenziteto celotne izjave/diskurza.

Tako nekateri jačitelji na leksikalni in slovnični ravni, kot npr.: presežnik *To je najhujši zločin proti človeštvu.* (V3), celostni zaimek *vsi vemo* (V4), *ne sprejema nikakršne politične odgovornosti* (V4), pomenski prenos s slabšalnim pomenom *dno slovenskih javnih naročil* (V4), pomenijo večjo intenziteto celotne izjave v smeri, da posplošujejo in utrjujejo negativno podobo neke skupine ali posameznika. Prav tako prinašajo večjo intenziteto nekateri diskurzivni označevalci z modalnim glagolom *morati: moram reči* (V4), *to moram povedati* (V4).

Nasprotno jezikovna sredstva, kot so: glagoli mišljenja, glagolski izrazi, prislovi in prislovni izrazi *mislim, da* [...], *imamo včasih občutek, po mojem*, členki *vlada bo verjetno stavila na* [...], *mogoče ni trenutno priljubljeno*, nedoločni zaimek *imamo nek akcijski načrt* (V4), izražajo premišljenost in omejevanje posameznih argumentov ter tako tudi nižanje intenzitete celotnega sporočila, kar ima lahko na naslovnika tudi pozitiven učinek, saj mu dopušča ugovor in omogoča dialog.

Pomembno je ugotoviti, katera sredstva prevladujejo v diskurzu. Tako v spornih izjavah poslanca Jelinčiča v oddaji *Tarča* prevladujejo jačitelji:

Jelinčič: »Dokler ne bomo postavili ene tri type pred zid pa jih počili, ne bo nič.«

Žnidaršič: »Dobro, gospod Jelinčič, prosim, dajte retoriko...«

Jelinčič: »Saj bi z dušilcem, z dušilcem, da ne bi motil.«

Žnidaršič: »Gospod Jelinčič, prosim res, prosim vas, da pazite, kako govorite.«

Jelinčič: »Kako? Eni streljajo, jaz samo govorim!«

Žnidaršič: »Gospod Jelinčič!«

Jelinčič: »A ni to v redu?«

Žnidaršič: »Ja, opozorilo, da prosim ...«

Jelinčič: »Ampak jaz bi jih počil, veste. Takoj bi bil red, v celi državi bi bil red, takoj!«
(V4)

Njegova izjava želi biti sicer »le« ironična in provokativna, prav tako bi težko trdili, da gre za kaznivo dejanje po 135. členu Kazenskega zakonika – Grožnja, saj govorec nasilja ni konkretiziral in ni usmeril na nobeno konkretno osebo ali skupino, pa vendar gre z izbiro besedišča in jačanjem učinka ubesedenega za očitno promocijo nasilja in nasilni govor.

5 Sklep in smernice za razvijanje zmožnosti nenasilne komunikacije

Z analizo izbranih besedil smo prepoznali tako primere, ki ostajajo v sferi ironije ali zelo jasnega in včasih pokroviteljskega izražanja stališč, kot primere, v katerih lahko že iščemo znake sovražnega govora, pogosto pa se gibljemo v vmesnem prostoru med obema skrajnostma, to je v polju nasilne komunikacije.

Mladi bi morali razvijati zmožnosti tako za preprečevanje kot za prepoznavanje takšnih dejanj v različnih družbenih okoliščinah, še posebej v medijih, ki imajo prav na področju oblikovanja nasilnih oz. nenasilnih komunikacijskih praks velik družbeni vpliv.

Analiza zbranih primerov medijskega diskurza je pokazala, da tvorci besedil oz. odlomkov besedil, v katerih je moč zaznati jezikovne in pragmatične značilnosti nasilnih komunikacijskih vzorcev, hote stopnjujejo moč ubesedenega. Tako zlorablajo moč jezika, da ustvarja realnost, in sicer realnost kot ustreza družbeno dominantni skupini ali posamezniku oz. tistim, ki bi taki želeli postati. Zato je treba vzgajati in izobraževati na način, da bo vsakomur jasna odgovornost za ubesedeno. Diskriminatorna dejanja ali ukrepi namreč niso nikoli dopustni ali sprejemljivi, četudi so morda povzročeni nehote in nenamerno (Vezjak 2015: 62) prav zaradi perlokucijskega učinka, ki ga ima tako dejanje na posameznika kot pripadnika neke družbene skupine. Takšna diskriminatorna govorna dejanja namreč spodbujajo posploševanje in s tem ohranjajo odvečne stereotype in predsodke.

Tako je zelo pomembno, da v okvir jezikovne didaktike vključimo analizo različnih načinov pozicioniranja, bodisi evidentnih, kot so žaljenje, zasmehovanje ipd., ali bolj prefinjenih praks uporabe »sophisticiranega« govora, ki lahko sogovorca prav tako postavljajo v podrejeni položaj, kot sta ironija in humor. Samo celovit pristop, tj. analiza na vseh jezikovnih in nejezikovnih ravneh, lahko pokaže na elemente, ki ločujejo nenasilni govor od nasilnega in celo sovražnega govora.

Viri

- GODINA VUK, Vesna, 2016: Pohlepni asocialni pošastim nismo nič dolžni, oni so dolžni nam [= V1]. *Fokuspokus.si*. www.fokuspokus.si/article/1948?=&fbclid=IwAR32ukqjV8bZ33N09NOwm81PUmnn844wsaOb6-4h8WFnTvR7st82xFtDylM (dostop 22. 4. 2019)
- CRNKOVIČ, Marko, 2019: Nekoč je živel svojat v pismih bralcev. Danes pa na internetu živi drhal [= V2]. *Večer* 9. 5. 2019 (prvotno objavljeno na *Fokuspokus.si*). www.vecer.com/nekoc-je-zivela-svojat-v-pismih-bralcev-danes-pa-na-internetu-zivi-drhal-10005990 (dostop 10. 5. 2019)
- Andrej Šiško – v Mariboru proti azilnem domu – Gibanje Zedinjena Slovenija – 13. 10. 2016 [= V3]. www.youtube.com/watch?v=XXNAJRUKv3Q&feature=share&fbclid=IwAR01exny24FGWByggZw1eb1SSJlBpt0IHY6t8n0PNJVgqJvP_dHOsYaawIE (dostop 1. 3. 2019)
- KOGOŠEK, Boštjan (ur.): *Tarča: O reformah in proračunu* [= V4]. Televizija Slovenija 7. 3. 2019. <https://4d.rtv.slo.si/arhiv/tarca/174600357> (dostop 10. 3. 2019)

Literatura

- ATTARDO, Salvatore, 2001: *Humorous Texts: A Semantic and Pragmatic Analysis*. Berlin, New York: Mouton de Gruyter.
- BOWERS, John Waite, 1963: Language intensity, social introversion, and attitude change. *Speech Monographs* 30. 345–352.
- BUTLER, Judith, 1997: *Excitable Speech. A Politics Of The Performative*. New York, London: Routledge.
- GREENBERG, Bradley S., 1976: The effects of language intensity modifications on perceived verbal aggressiveness. *Communication Monographs* 43. 130–139.
- JALUŠIČ, Vlasta, 2017: Ko gre jezik na dopust. *Časopis za kritiko znanosti XLV/268*. 21–43.
- KLEMPERER, Viktor, 2014: *LTI. Lingua Tertii Imperii (Govorica Tretjega Reicha)*. Ljubljana: Založba *cf.
- LESKOŠEK, Vesna, 2005: Sovražni govor kot dejanje nasilja. Vesna Leskošek (ur.): *Mi in oni: nestrpnost na Slovenskem*. Ljubljana: Mirovni inštitut. 81–95.
- MIKOLIČ, Vesna, 2005: Izrazi moči argumenta v znanstvenih besedilih. Marko Jesenšek, Jožica Čeh, Bernard Rajh (ur.): *Knjižno in narečno besedoslovje slovenskega jezika*. Maribor: Slavistično društvo. 278–291.
- MIKOLIČ, Vesna, 2007: Modifikacija podstave in argumentacijska struktura besedilnih vrst. *Slavistična revija LV/1–2*. 341–355.
- MIKOLIČ, Vesna, 2018: TILKA Educational Model and Nonviolent Communication. *Croatian Journal of Education XIX/2*. 49–60.
- MOTL, Andrej, BAJT, Veronika, 2016: *Sovražni govor v Republiki Sloveniji: Pregled stanja*. Ljubljana: Mirovni inštitut.
- VEZJAK, Boris, 2015: Diskriminacija. Mitja Sardoč (ur.): *Osnovni pojmi in dileme državljske vzgoje*, 2. del. Ljubljana: i2 (Zbirka Civitas). 55–68.
- VEZJAK, Boris, 2017: Interpretacije 297. člena Kazenskega zakonika, opredelitev in pregonljivost sovražnega govora. Slavko Splichal (ur.): *Zagovor javnosti: med svobodo izražanja in sovražnim govorom*. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti (Razprave Dissertationes 33). 78–89.